

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/zbrodnie-niemieckie/79859,Wykonawca-polityki-terroru-w-Generalnym-Gubernatorstwie-Friedrich-Wilhelm-Krger-.html>

Ze zbiorów NAC

ARTYKUŁ

Wykonawca polityki terroru w Generalnym Gubernatorstwie. Friedrich Wilhelm Krüger jako wyższy dowódca SS i policji (1939-1943)

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: MARCIN PRZEGIĘTKA 19.03.2021

Postać Friedricha Wilhelma Krügera, w latach 1939-1943 wyższego dowódcy

SS i policji w Generalnym Gubernatorstwie (od 1942 r. dodatkowo sekretarza stanu ds. bezpieczeństwa w rządzie GG), przez wiele lat pozostawała w cieniu generalnego gubernatora, Hansa Franka.

Tymczasem to właśnie Krüger odpowiadał za masowe represje, ponieważ w jego gestii znajdowały się policja i SS, które przeprowadzały wysiedlenia, aresztowania, deportacje do obozów koncentracyjnych i egzekucje.

Pomimo klęski Niemiec w 1918 r. niemal natychmiast po zwolnieniu z armii wstąpił do korpusu ochotniczego, by walczyć dalej, tym razem z wrogami wewnętrznymi – komunistami. Taki przebieg karier był dość typowy dla późniejszych zwolenników skrajnie nacjonalistycznych idei narodowego socjalizmu.

Pruskie korzenie

Friedrich Wilhelm Krüger urodził się 8 maja 1894 r. w Strasburgu w Alzacji (wówczas w granicach Cesarstwa Niemieckiego – obecnie we Francji). Dorastał w rodzinie z tradycjami wojskowymi: jego ojciec i starszy brat byli pruskimi oficerami. W tym samym kierunku kształcił się Krüger, kończąc naukę w głównym korpusie kadetów Gross-Lichterfelde pod Berlinem w 1914 r. tuż przed wybuchem I wojny światowej. Służył na froncie, został trzykrotnie ranny i został wielokrotnie odznaczony. Pomimo klęski Niemiec w 1918 r. niemal natychmiast po zwolnieniu z armii wstąpił do korpusu ochotniczego, by walczyć dalej, tym razem z wrogami wewnętrznymi – komunistami. Taki przebieg karier był dość typowy dla późniejszych zwolenników skrajnie nacjonalistycznych idei narodowego socjalizmu. W 1920 r. przeszedł do cywila, co z pewnością nie było łatwe dla oficera, którego całe doświadczenie sprowadzało się wyłącznie do korpusu kadetów i służby na froncie. Jednak w latach Republiki Weimarskiej Krüger radził sobie aż do wielkiego kryzysu całkiem nieźle. Najpierw pracował w księgarni i wydawnictwie, w latach 1923–1928 był członkiem zarządu i dyrektorem berlińskiego

przedsiębiorstwa oczyszczania miasta, a do 1930 r. prowadził działalność gospodarczą na własny rachunek.

Wizyta Hansa Franka w okupowanej Warszawie, pl. Marszałka Józefa Piłsudskiego, marzec 1940. W pierwszym rzędzie od prawej: Ludwig Fischer (gubernator dystryktu warszawskiego GG), Friedrich Wilhelm Krüger, Frank, Hermann Fegelein (dowódca eksterminacyjnych jednostek kawalerii SS) i Otto von Wächter. W drugim rzędzie: Arthur Seyss-Inquart (sekretarz stanu - premier rządu GG, zastępca Franka) i Josef Friedrich Bühler (szef urzędu Franka). W tle Pałac Saski. Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

1 września 1940, niemieckie uroczystości na tzw. placu Adolfa Hitlera (Rynek Główny) w okupowanym Krakowie, związane z pierwszą rocznicą wybuchu wojny. Na trybunie honorowej w pierwszym rzędzie od lewej widoczni: Friedrich Wilhelm Krüger, Ludwig Siebert (premier Bawarii), Hans Frank i Otto von Wächter (gubernator dystryktu krakowskiego w GG). W drugim rzędzie widoczny Kari Strolin, burmistrz Stuttgartu (drugi z prawej). Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Uroczystość na Błoniach Krakowskich z okazji pierwszej rocznicy utworzenia Generalnego Gubernatorstwa (październik 1940). Gubernator Hans Frank i niemieccy oficerowie z trybuny honorowej salutują nazistowskim pozdrowieniem. Wśród nich Friedrich Wilhelm Krüger (pierwszy z prawej w pierwszym rzędzie). Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

W ruchu nazistowskim

Nim w 1939 r. Krüger został wyznaczony przez Himmlera wyższym dowódcą SS i policji w GG, miał za sobą 10 lat działalności w ruchu narodowosocjalistycznym, która przypadła również na „okres walki”, czyli przed przejściem władzy przez NSDAP 30 stycznia 1933 r. Pojęcie walki politycznej rozumiano bardzo dosłownie – na ulicach ścierały się ze sobą bojówki partyjne, rozbijano wiece wyborcze przeciwników a morderstwa polityczne nie należały do rzadkości. Krótco po wstąpieniu do NSDAP w 1929 r. Krüger stał się członkiem Sztafet Ochronnych (*Schutzstaffeln, SS*), elitarniej organizacji paramilitarnej NSDAP pod przywództwem Heinricha Himmlera, gdzie z pewnością doceniono jego doświadczenie wojskowe. Krüger brał udział nie tylko w starciach z przeciwnikami politycznymi, lecz również w walkach frakcyjnych w samej NSDAP. Jako człowiek lojalny wobec Himmlera został oddelegowany do drugiej formacji paramilitarnej podległej NSDAP, czyli do Oddziałów Szturmowych (*Sturmbatailungen, SA*) – w jej bojówkach „przywracał porządek” po rewolcie Waltera Stennesa, który ośmielił się wystąpić przeciwko Hitlerowi (1931 r.). W 1932 r. Krüger został posłem do Reichstagu z ramienia NSDAP. W „okresie walki” dawało mu tu immunitet, rzecz bardzo istotna dla działacza NSDAP. Mandat utrzymał do 1945 r., jednak po przejściu władzy przez Hitlera rola Reichstagu została bardzo poważnie ograniczona. Pełnił on przeważnie funkcję audytorium dla przemawiającego wodza III Rzeszy, gdy ten miał coś szczególnie istotnego do przekazania (np. 28 kwietnia 1939 r. – wymówienie polsko-niemieckiej deklaracji o nieagresji z 1934 r. albo 1 września 1939 r., gdy ogłosił rozpoczęcie wojny z Polską i włączenie do Rzeszy Wolnego Miasta Gdańska).

Do wybuchu wojny sprawował tylko drugorzędne funkcje: był inspektorem ds. jednostek granicznych i wartowniczych, później zaś inspektorem kawalerii SS. Niewyjaśniona pozostaje rola Krügera w czasie „nocy długich noży”.

Kryzysowe lata

Już przejściu władzy przez NSDAP powierzono Krügerowi zadanie prowadzenia szkolenia militarne pod przykrywką szkolenia sportowego, gdyż Niemcy wciąż obowiązywały ograniczenia dotyczące zbrojeń i służby

wojskowej (zapisane w traktacie wersalskim z 1919 r.), których Hitler nie mógł jeszcze jawnie pogwałcić. Jako szef ds. wyszkolenia Krüger uniezależniając się od SA zorganizował instytucję, której personel liczył 13 000 ludzi. Do czasu jej rozwiązania w 1935 r. (co było związane z utworzeniem przez Hitlera Wehrmachtu i przejściem do jawnych zbrojeń), udało mu się przeszkolić prawie 300 000 mężczyzn. Przerwanie tej działalności było porażką Krügera - wprawdzie w styczniu 1935 r. został przyjęty z powrotem do SS w bardzo wysokim stopniu SS-Obergruppenführera, jednak nie pełnił żadnego poważniejszego urzędu. Do wybuchu wojny sprawował tylko drugorzędne funkcje: był inspektorem ds. jednostek granicznych i wartowniczych (*Inspekteur der Grenz- und Wacheinheiten*), później zaś inspektorem kawalerii SS (*Inspekteur der SS-Reiterei*). Niewyjaśniona pozostaje rola Krügera w czasie „nocy długich noży” (30 czerwca 1934 r.), gdy pod pretekstem tłumienia rzekomego puczu, SS zamordowała szefa sztabu SA Ernsta Röhma i innych dowódców SA oraz wybitniejszych przedstawicieli opozycji. Pewne jest jednak to, że w następstwie tych wydarzeń był bardzo podejrzliwie traktowany nie tylko przez członków SA, lecz również wśród kolegów z korpusu oficerskiego SS - uważano go za donosiiciela i człowieka konfliktowego. Czy z tego powodu Himmler obawiał się powierzyć mu jakiegokolwiek urząd w Rzeszy? W marcu 1938 r. Reichsführer zapewniał go, że wie, że obecne stanowisko nie może zaspokoić jego ambicji i obiecał, że wkrótce powierzy mu bardziej odpowiedzialne zadania.

SS-Obergruppenführer Friedrich Wilhelm Krüger, Wyższy Dowódca SS i Policji w Generalnym Gubernatorstwie (1939 - 1943). Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Powrót do aktywności

To nastąpiło we wrześniu 1939 r., po niemieckiej inwazji na Polskę. Himmler wyznaczając Krügera wyższym dowódcą SS i policji w GG ustanowił go zwierzchnikiem dowódców Policji Bezpieczeństwa i Policji Porządkowej w GG oraz dowódców SS i policji w dystryktach. Zadaniem Krügera było koordynowanie współdziałania SS z policją oraz realizacja poleceń Himmlera – dotyczących zarówno represji politycznych, jak i polityki narodowościowej. Dualizm władz GG, gdzie obok władz cywilnych, czyli administracji generalnego gubernatora Hansa Franka, silną pozycję miały podległe Krügerowi SS i policja, sprzyjał rywalizacji o władzę. Jednak błędem byłoby postrzeganie relacji między generalnym gubernatorem a wyższym dowódcą SS i policji wyłącznie jako konfliktu. Latem 1940 r., krótko po rozbiciu oddziału partyzanckiego majora Henryka Dobrzańskiego „Hubala” i w czasie masowych aresztowań i egzekucji w ramach nadzwyczajnej akcji pacyfikacyjnej (akcja AB – realizowana przez Gestapo), Frank poprosił Himmlera o awans dla Krügera w uznaniu jego zasług i jako nagrodę za doskonałą współpracę. Generalny gubernator i wyższy dowódca SS i policji współdziałali ze sobą jako realizatorzy polityki okupacyjnej III Rzeszy, której cele wyznaczał Hitler.

Zgodnie z instrukcjami Himmlera Krüger i jego podwładny Globocnik rozpoczęli masowe wysiedlanie Polaków z Zamojszczyzny, aby na ich miejsce osiedlać folksdojczów. Gdy akcja ta natrafiła na opór Polaków, Frank zażądał jej wstrzymania, co Krüger zignorował.

Konflikt z Hansem Frankiem

Teren GG był obszarem, który nie znajdował się w granicach Rzeszy i zgodnie z wytycznymi Himmlera deportowano tam setki tysięcy Żydów, Romów i Polaków z ziem polskich wcielonych do Rzeszy oraz samej Rzeszy, gdzie uznawano przedstawicieli tych narodowości za niepożądanych. Bezsprzecznie największą zbrodnią niemiecką na terenie GG, za którą odpowiedzialny był Krüger, jest Zagłada Żydów, co poprzedzał ich wyzysk i okrutne traktowanie. Żydów, zarówno deportowanych spoza GG jak i miejscowych, pozbawiano mienia i wykorzystywano do pracy przymusowej na rzecz III Rzeszy (m.in. przemysłu zbrojeniowego), gromadzono w gettach oraz obozach pracy, gdzie otrzymywali głodowe racje żywnościowe. Po niemieckiej

inwazji na ZSRS 22 czerwca 1941 r. rozpoczęto na polecenie Himmlera przygotowania do masowego mordowania Żydów budując w GG obozy zagłady: Bełżec, Sobibór i Treblinkę. Za realizację tego zadania obok Krügera odpowiadał również jego podwładny – dowódca SS i policji w dystrykcie lubelskim Odilo Globocnik. W ramach akcji „Reinhardt” w komorach gazowych wymienionych obozów (oraz w obozie koncentracyjnym w Lublinie) w latach 1942-1943 zamordowano 1,85 mln Żydów.

Gubernator Hans Frank (czwarty z lewej w pierwszym rzędzie) w towarzystwie współpracowników, czerwiec 1940. Widoczni m.in.: Otto von Wächter (pierwszy z lewej), Friedrich Wilhelm Krüger (pierwszy z prawej) i Richard Schalk, zastępca Franka jako przywódcy NSDAP w Generalnym Gubernatorstwie (drugi z prawej). Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Powołanie Friedricha Wilhelma Krügera na stanowisko sekretarza stanu ds.

**bezpieczeństwa w rządzie GG,
maj 1942. Gubernator Hans Frank
wręcza szefowi policji
Generalnego Gubernatorstwa
Krügerowi nominację. Z lewej
widoczni Josef Friedrich Bühler i II
sekretarz stanu, Ernst Boepple.
W tle na ścianie wawelskie
arrasy. Ze zbiorów Narodowego
Archiwum Cyfrowego**

Przedmiotem konfliktu była kwestia podporządkowania Krügera Frankowi, czego ten pierwszy nie chciał zaakceptować. Wyższy dowódca SS i policji w GG starał się działać samodzielnie – również wbrew Frankowi – i był lojalny wobec Himmlera, który był jego mentorem i zwierzchnikiem przez dziesięć lat. Walka o władzę przebiegała z różnym natężeniem i co pewien czas była przerywana tymczasowymi porozumieniami między Frankiem a Himmlerem. W wyniku jednego z nich w maju 1942 r. Krüger stał się członkiem rządu GG w randze sekretarza stanu ds. bezpieczeństwa. Z jednej strony podniesiona została ranga wyższego dowódcy SS i policji we władzach GG, z drugiej stał się bezpośrednim podwładnym Franka. Ten kompromis nie zapewnił stabilizacji. Zgodnie z instrukcjami Himmlera Krüger i jego podwładny Globocnik rozpoczęli masowe wysiedlanie Polaków z Zamojszczyzny, aby na ich miejsce osiedlać folksdojczów. Gdy akcja ta natrafiła na opór Polaków, Frank zażądał jej wstrzymania, co Krüger zignorował. Spowodowało to pogorszenie stanu bezpieczeństwa w dystrykcie lubelskim, mnożyły się zamachy na niemieckich urzędników, na co okupant odpowiadał masowymi represjami: pacyfikacjami i egzekucjami realizowanymi zgodnie z zasadą odpowiedzialności zbiorowej. W efekcie władze niemieckie utraciły kontrolę nad sytuacją. Dalsze pogarszanie stanu bezpieczeństwa i wzmożone wysiłki Franka doprowadziły ostatecznie na jesieni 1943 r. do odwołania przez Himmlera zarówno Globocnika, jak i Krügera, Jego następcą w Krakowie stał się Wilhelm Koppe, dotychczasowy wyższy dowódca SS i policji w Kraju Warty.

***

Po odejściu z GG Krüger służył w Waffen SS m.in. w Finlandii oraz w Jugosławii. Na początku 1945 r. należał do sztabu dowodzonej przez Himmlera grupy armii „Wisła”, która nie spełniła pokładanych w niej nadziei i nie zatrzymała Armii Czerwonej w drodze na Berlin. W ostatnich dniach wojny Krüger ukrywał się w Austrii w mundurze żołnierza Wehrmachtu (aby ukryć swoją przynależność i wysoki stopień w SS). Po kapitulacji III Rzeszy został wzięty do niewoli przez Amerykanów i po kilku godzinach popełnił samobójstwo. W ten sposób uniknął odpowiedzialności za popełnione zbrodnie, podobnie jak szereg innych wysokich oficerów SS. W innym

wypadku zapewne trafiły na ławę oskarżonych w Norymberdze.

Heinrich Himmler z wizytą w Krakowie, marzec 1942. Od lewej widoczni: Friedrich Wilhelm Krüger, Himmler, Hans Frank i Josef Friedrich Bühler (sekretarz stanu - premier rządu GG i zastępca Franka jako Generalnego Gubernatora). Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

---

Gubernator Hans Frank z wizytą w tzw. prowincji Gdańsk - Prusy Zachodnie. Spotkanie Franka z oficerami niemieckimi i przedstawicielami władzy cywilnej w Toruniu. Frankowi towarzyszy Friedrich Wilhelm

Krüger (drugi z prawej). Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

---

Heinrich Himmler z wizytą w Krakowie, marzec 1942. Powitanie Himmlera (z prawej w środku) na lotnisku. Wśród oficerów widoczny m.in. Friedrich Wilhelm Krüger (czwarty z lewej). Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

COFNIJ SIĘ